

КОДЕКС ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР УКРАЇНИ

Частина 1. Загальні положення

У житті та діяльності медичної сестри органічно поєднуються високий професіоналізм, гуманність, милосердя, глибоке розуміння громадського значення своєї роботи, комплексний всебічний догляд за пацієнтами й полегшення їхніх страждань, відновлення здоров'я та реабілітація, сприяння зміцненню здоров'я та запобіганню захворюванням, готовність цілком віддавати себе обраній професії, навіть у найтяжчих умовах. Етичний кодекс роз'яснює моральний рівень та світогляд медичної сестри, покликаний підвищувати престиж і авторитет цієї професії в суспільстві, сприяти розвитку сестринської справи в Україні.

Частина 2. Медична сестра і пацієнт

Стаття 1. Медична сестра як особистість

Особистість медичної сестри — це органічне поєднання високих моральних якостей, загальної освіченості, професійної ерудиції та майстерності. Медсестра оберігає людське життя з моменту зачаття і ніколи, навіть під загрозою смерті, не повинна використовувати медичні знання всупереч нормам гуманності. Основою етики медичної сестри є гуманізм, милосердя, повага до невід'ємних прав людини. Відновлення й поліпшення здоров'я пацієнта є для медсестри найвищою винагородою за її працю. У своїй діяльності медичні сестри України повинні керуватися міжнародними деклараціями про права людини, Конституцією та законами України, загальнолюдськими моральними цінностями, принципами та нормами професійної етики, духовними надбаннями національної культури.

Стаття 2. Медична сестра і право пацієнта на якісну медичну допомогу

Кожна людина, що звертається по медичну допомогу, має право не лише на своєчасну висококваліфіковану медичну допомогу, а й на чуйне, уважне ставлення медичної сестри, на її доброзичливість, чесність, терпіння, безкорисливість, старанність і охайність. Щоб виправдати довіру своїх пацієнтів, медсестра повинна працювати якісно, згідно з професійними стандартами. Медична сестра в міру своєї компетенції повинна надавати невідкладну допомогу кожному пацієнтові. Вона морально відповідальна за свою діяльність перед пацієнтами, колегами, суспільством.

Стаття 3. Професійна компетентність — головна умова сестринської діяльності

Медична сестра повинна виконувати свої обов'язки професійно, згідно зі стандартами діяльності медичної сестри, визначеними Міністерством охорони здоров'я України. До професійних вимог належать: творчий підхід до своїх обов'язків, уміння швидко орієнтуватися в інформації, вибрати з неї найнеобхідніше, безперервно вдосконалювати свої знання та навички, підвищувати свій культурний рівень. Медична сестра повинна бути компетентною щодо моральних і юридичних прав пацієнта. Вона повинна підтримувати найвищі стандарти у сфері сестринської практики з урахуванням реальних ситуацій, керуючись вимогами законодавства України, принципами професійної етики. Медична сестра несе персональну відповідальність за виконання своїх професійних обов'язків.

Стаття 4. Повага до прав пацієнта, гуманне ставлення до пацієнта

Співчуття та повага до пацієнта є головними у професії медичної сестри. Вона повинна поважати право пацієнта на полегшення страждань, не має права сприяти самогубству хворого. Медсестра повинна діяти в межах своєї компетентності, захищати права пацієнта, проголошені ВООЗ та Всесвітньою медичною асоціацією. Пацієнт має право на зручності, які гарантують збереження у таємниці його індивідуальних

особливостей під час оглядів, діагностичних та лікувальних процедур. Присутніми під час медичних втручань можуть бути тільки особи, задіяні в їх проведенні. У виняткових ситуаціях при невідкладному стані пацієнта діагностичні та лікувальні процедури, операційні втручання медсестра може здійснювати без вказівки уповноважених осіб. Медична сестра у таких випадках повинна керуватися невід'ємними правами людини, законами України та найвищими інтересами пацієнта.

Стаття 5. Шанування людської гідності, потреб і морально-етичних цінностей пацієнта

Медична сестра у роботі та поведінці має бути взірцем високої культури, ввічливості, скромності та акуратності. Стосунки з пацієнтами мають бути такими, щоб максимально оберігати психіку хворого: чуйно та уважно ставитися до нього, стримувати себе в різних ситуаціях, бути коректною при звертанні до пацієнта. Медична сестра повинна поважати особисту гідність пацієнта, враховувати його потреби та цінності. Такі чинники, як раса, релігійні погляди, етнічне походження, соціальний або сімейний статус, сексуальна орієнтація, вік або стан здоров'я пацієнта не повинні впливати на якість медичної допомоги. Медична сестра не має права втручатися без відома та волі пацієнта в його особисте життя, за винятком тих випадків, коли це пов'язано виключно з професійною необхідністю. Медсестра повинна знати стиль життя пацієнта для створення індивідуальних програм медсестринського догляду, які б відповідали психологічним, соціальним, культурним, духовним та фізіологічним потребам пацієнта.

Стаття 6. Передусім — не нашкодь!

Медична сестра повинна постійно пам'ятати найдавніший етичний принцип медицини — «Передусім — не нашкодь!», виявляти максимальну уважність і обережність під час сестринських втручань та виконання медичних призначень. Виконуючи втручання, які можуть негативно вплинути на стан пацієнта, медсестра повинна подбати про заходи безпеки та профілактичні заходи щодо запобігання ускладненням.

Стаття 7. Медична сестра і право пацієнта на інформацію

Медична сестра повинна поважати право пацієнта на отримання інформації про стан його здоров'я, про можливий ризик та переваги передбачуваних методів діагностики та лікування. Враховуючи те, що повідомляти пацієнту про хворобу має право лікар, медсестра може інформувати пацієнта як член медичної бригади, що його обслуговує, лише після узгодження цієї інформації з лікарем. Сестра має право приховати від пацієнта професійну інформацію тільки в тому разі, якщо вона впевнена, що ця інформація може завдати йому шкоди. Повідомляючи пацієнтові про стан його здоров'я, медична сестра має бути тактовною і обережною. Медична сестра повинна обирати коректні варіанти повідомлення про зміни у перебігу хвороби, але водночас залишатися правдивою та чесною, поважаючи тим самим право пацієнта на отримання інформації про стан його здоров'я.

Стаття 8. Медична сестра і право пацієнта на згоду щодо медичного втручання або відмову від нього

Медична сестра повинна поважати право пацієнта або його представника (коли пацієнт — дитина або недієздатний психічнохворий) погодитися на медичне втручання або відмовитися від нього. Медсестра повинна бути впевнена, що пацієнт погоджується або відмовляється добровільно та свідомо. Моральний і професійний обов'язок медичної сестри — в міру своєї кваліфікованості роз'яснити пацієнту наслідки відмови від медичного втручання. Відмова пацієнта не повинна негативно впливати на ставлення до нього медичних працівників. Пацієнт має право відмовитись від участі в науково-дослідній діяльності медичної сестри, а також у навчальних програмах медичних закладів. Для

медичного втручання щодо неповнолітніх або недієздатних пацієнтів треба мати попередню згоду юридично уповноважених осіб (батьки, родичі, опікуни, адвокати).

Стаття 9. Обов'язок зберігати професійну таємницю

Медична таємниця має моральний та юридичний аспекти. Медичні сестри не мають права поширювати дані про хворобу, інтимні та сімейні сторони життя пацієнта, які стали відомі їм при виконанні професійних обов'язків. За поширення професійної таємниці медична сестра несе моральну та юридичну відповідальність. Медична сестра має право розкрити конфіденційну інформацію про пацієнта іншій особі тільки за згоди пацієнта. Всі дані про пацієнта, що пов'язані зі станом його здоров'я, або дані особистого характеру зберігаються у таємниці навіть після його смерті, якщо це не загрожує іншим людям. Уся інформація про пацієнта має бути надійно захищена від сторонніх осіб. Це стосується і біологічних матеріалів, взятих для лабораторних аналізів або наукових досліджень організму пацієнта.

Стаття 10. Медична сестра і хворий, що помирає

Медична сестра повинна володіти знаннями, вміннями та навичками з паліативної допомоги, що дає змогу полегшити страждання хворому, який помирає. Медична сестра повинна надати йому та його родині психологічну підтримку. Пацієнт має право на гідну людини смерть, право на застосування всіх сучасних засобів, що зменшують передсмертні страждання, право скористатися морально-психологічною підтримкою сім'ї, родичів, друзів, співробітників, а також духовного служителя будь-якої релігійної віри. Евтаназія, тобто акт навмисного припинення життя пацієнта, зроблена з волі самого пацієнта чи на прохання його близьких, є неетичною. Медична сестра повинна з повагою ставитись до померлого пацієнта. При обробці тіла слід урахувати релігійні та культурні традиції. Медсестра зобов'язана поважати права громадян щодо патологоанатомічних розтинів.

Стаття 11. Медична сестра як учасник наукових досліджень і навчального процесу

У справі самовдосконалення медичної сестри велике значення має її участь у дослідницькій роботі, вивчення наукової, довідкової медичної літератури. Вона повинна творчо підходити до своїх обов'язків, уміти швидко орієнтуватися у великій кількості інформації, вибрати з неї головне. У дослідницькій роботі, у центрі якої є людина, медична сестра повинна дотримуватися міжнародних документів з медичної етики та законодавства України. Інтереси пацієнта як особистості для медичної сестри мають бути вище інтересів суспільства та науки. Беручи участь у наукових дослідженнях, медсестра повинна особливо захищати тих пацієнтів, які самі не можуть подбати про себе у зв'язку з тяжким станом або якщо цей пацієнт — дитина.

Частина 3. Медична сестра та її професія

Стаття 12. Повага до своєї професії

Професійний обов'язок медичної сестри щодо хворого, його родичів і співробітників — це комплекс дій, спрямованих на одужання хворого, а також поведінка медичної сестри в конкретних ситуаціях, які виникають у медичній практиці. Медична сестра повинна постійно контролювати свої дії, бути пунктуальною, дотримуватись правил особистої гігієни, підтримувати авторитет і репутацію своєї професії. Медсестра повинна мати відповідну психологічну підготовку, вміти володіти собою та конкретною ситуацією в практичній діяльності. Право та обов'язок медичної сестри — відстоювати свою моральну, професійну та економічну незалежність. Медична сестра несе особисту моральну відповідальність за впровадження, підтримання та поліпшення професійних стандартів

сестринської справи. Інтимні стосунки з пацієнтом засуджуються медичною етикою. Поведінка медсестри не повинна бути прикладом негативного ставлення до свого здоров'я.

Стаття 13. Медична сестра і колеги

Медична сестра повинна поважати своїх учителів. Для медсестри однією з необхідних умов є культура спілкування в колективі. Медсестра повинна поважати колег, їхні погляди, знання, досвід, переконання; бути уважною, чуйною, делікатною, справедливою у стосунках зі своїми колегами. Медсестра повинна допомагати колегам у міру своїх знань і навичок. Її високий професіоналізм є важливою передумовою стосунків медичної сестри і лікаря. Медсестра повинна точно й кваліфіковано проводити призначені лікарем сестринські втручання. Медсестра повинна підтримувати авторитет колег серед пацієнтів і населення. У тих випадках, коли медсестра стає свідком неправомірних чи помилкових дій колег, вона повинна стати на захист інтересів пацієнта шляхом зауваження, попередження, звернення до авторитетних спеціалістів і керівника медичного закладу. Медична сестра повинна поважати давню традицію своєї професії — надавати медичну допомогу колегам безоплатно.

Стаття 14. Медична сестра і сумнівна медична практика

Медична сестра повинна знати правові норми, що регулюють сестринську справу, систему охорони здоров'я, дозволені законодавством методи лікування. Медсестра повинна захищати інтереси пацієнта і суспільства, якщо вона виявила нелегальну, неетичну та некомпетентну медичну практику. У цьому разі медична сестра має право звернутися за підтримкою в державні органи охорони здоров'я, Асоціацію медичних сестер України.

Частина 4. Медична сестра і суспільство

Стаття 15. Моральна і правова відповідальність медичної сестри перед суспільством

Медичній сестрі довіряють турботу про здоров'я і життя громадян. Суспільство вимагає, щоб медичні сестри відповідально ставились до цієї почесної та важливої справи, підвищували свої професійні знання. Медсестра несе відповідальність за всі недоліки, які сталися внаслідок її недбалості, байдужості, зловживання службовим становищем. Моральний обов'язок медичної сестри — піклуватися про доступність і високу якість сестринської допомоги населенню. Вона повинна брати активну участь у медико-санітарній освіті населення. Медична сестра повинна вдосконалювати методи боротьби з хворобами, попереджувати пацієнтів, органи влади та суспільство в цілому про екологічну небезпеку, робити вагомий внесок в організацію рятувальних служб.

Стаття 16. Підтримка сестринської справи

Моральний обов'язок медичної сестри — всебічне сприяння розвитку реформи сестринської справи в Україні. Медсестра повинна підтримувати незалежність, цілісність сестринської справи, її автономію, привертати увагу суспільства та засобів масової інформації до потреб, досягнень і недоліків сестринської справи. Медична сестра повинна захищати суспільство від неправдивої інформації про сестринську справу. Самореклама несумісна з медичною етикою.

Стаття 17. Гарантії і захист законних прав медичної сестри

Медсестра має законні права на захист почуття власної гідності, фізичної недоторканості, на допомогу при виконанні своїх професійних обов'язків як в мирний, так і у воєнний час. Рівень життя медичної сестри має відповідати статусу професії. Розмір гонорару медичної сестри, яка здійснює приватну медичну практику, має відповідати

обсягу та якості наданої допомоги, ступеню компетентності медсестри з урахуванням кожного конкретного випадку.

Безоплатна допомога пацієнтам зі скрутним матеріальним становищем схвалюється. Медсестер не можна змушувати працювати в несприятливих умовах. Забезпечення умов професійної діяльності медичних сестер має відповідати вимогам охорони праці.

Частина 5. Професійні медсестринські організації

Стаття 18. Відповідальність професійних медсестринських організацій

Професійні медсестринські організації відповідають за роз'яснення та підтримання етичної поведінки медичної сестри. Виконання цих завдань потребує того, щоб професійні медсестринські організації лишалися уважними до прав, потреб та законних інтересів пацієнтів і медсестер.

Стаття 19. Взаємозв'язок і співробітництво професійних медсестринських організацій

Асоціація медсестер України може створювати свої осередки на території України. Встановлення зв'язку і співробітництва між Асоціацією медсестер України, її територіальними осередками (філіями) та іншими організаціями медсестер є значним досягненням у забезпеченні етичної поведінки медичних сестер.

Діяльність професійних осередків Асоціації медсестер насамперед має бути спрямована на якісний догляд за пацієнтами.

Частина 6. Дія Етичного кодексу медичної сестри України, відповідальність за його порушення та порядок його перегляду

Стаття 20. Дія Етичного кодексу

Вимоги Кодексу обов'язкові для всіх медичних сестер України. Лікарі й медичні сестри, які викладають у медичних училищах, коледжах та на медсестринських факультетах медичних ВНЗ, повинні ознайомити студентів з Етичним кодексом медичних сестер України. Лікарі й медсестри, які викладають у навчальних закладах, своєю поведінкою повинні бути взірцем для студентів.

Стаття 21. Відповідальність за порушення Етичного кодексу

Медичні сестри несуть персональну відповідальність за порушення Етичного кодексу медичної сестри України. За порушення етичних норм Кодексу до членів Асоціації медичних сестер України можуть бути застосовані такі санкції:

- зауваження;
- попередження про неповну професійну відповідність;
- припинення членства в Асоціації на строк до одного року;
- повідомлення в місцеві та центральні керівні органи охорони здоров'я про факти порушення Етичного кодексу.

Стаття 22. Перегляд і трактування Етичного кодексу

Зміна обставин потребує постійного перегляду цього Кодексу. Додатки до Кодексу потрібні для вирішення складної ситуації.

Право перегляду Етичного кодексу медичних сестер України та тлумачень його окремих положень належить Міністерству охорони здоров'я України за узгодженням з Асоціацією медичних сестер України.

Етичний кодекс медичної сестри був прийнятий на I з'їзді медичних сестер України 1999 року в м. Чернівці